Plataforma per a l'educació mediàtica

MANIFEST PER UNES POLÍTIQUES PÚBLIQUES ESTRATÈGIQUES D'ALFABETITZACIÓ MEDIÀTICA I INFORMACIONAL (AMI) A CATALUNYA

Les institucions, les entitats, els col·lectius i els professionals sotasignats manifestem la nostra preocupació profunda davant l'augment sostingut dels processos de desinformació, manipulació mediàtica i difusió massiva de continguts falsos a través de plataformes digitals, xarxes socials, serveis de missatgeria instantània i mitjans de comunicació tradicionals.

Aquest manifest és el resultat d'una proposta elaborada pels membres de la Plataforma per a l'educació mediàtica (PEM) en un procés de treball col·lectiu. La PEM va ser creada a partir de l'Acord 61/2019 del Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, amb l'antecedent del Fòrum d'entitats de persones usuàries de l'audiovisual i es defineix com un òrgan de participació de persones expertes, institucions i agents socials que promouen l'alfabetització mediàtica i informacional (en endavant, AMI).

La generalització d'eines digitals capaces de fer virals continguts en qüestió de minuts, així com l'aparició de tecnologies d'intel·ligència artificial que permeten generar textos, imatges, vídeos i veus d'aparença plenament real, han alterat de manera profunda els mecanismes tradicionals d'accés a la informació i han incrementat la vulnerabilitat de la ciutadania davant les manipulacions informatives. Aquest fenomen representa una veritable amenaça per a la qualitat democràtica, la convivència social i el dret fonamental de la ciutadania a rebre informació veraç i contrastada. La intel·ligència artificial també està canviant la manera com entenem el món: cada vegada més persones —especialment les més joves— s'informen a través d'aquestes eines, que poden processar continguts sense garantir l'ús de fonts fiables i sense contrastar la informació, fora de qualsevol aplicació dels codis deontològics propis dels mitjans de comunicació.

La UNESCO dona suport al desenvolupament de l'AMI i de les competències digitals per a tothom, per tal de capacitar les persones perquè interpretin la informació de manera crítica i naveguin per l'entorn en línia de manera segura i responsable, a fi de garantir la confiança en el nostre ecosistema d'informació en totes les seves formes.

Plataforma per a l'educació mediàtica

L'AMI proporciona habilitats, coneixements i actituds essencials per fer front als desafiaments del segle XXI, com ara la proliferació de la desinformació i la incitació a l'odi, la disminució de la confiança en els mitjans de comunicació o les innovacions digitals emergents i la manca de mirada crítica envers la intel·ligència artificial.

La necessitat d'incorporar l'AMI als sistemes educatius ha estat reconeguda de manera reiterada per organismes europeus i internacionals:

- La UNESCO defensa l'AMI com una competència essencial per a l'exercici dels drets democràtics i la participació ciutadana responsable.
- La Comissió Europea, mitjançant el Pla d'Acció contra la Desinformació i el Pla d'Acció d'Educació Digital 2021-2027, insta els estats membres a reforçar les competències digitals i mediàtiques de la ciutadania, especialment entre els joves, com a eina de protecció democràtica davant les amenaces derivades de la desinformació.
- La Resolució del Parlament Europeu de 7 de juliol de 2026, sobre la nova estratègia per a l'alfabetització mediàtica i l'aprenentatge digital, demana a la Comissió que reconegui l'alfabetització mediàtica i l'educació digital com a capacitats bàsiques per a tota la ciutadania; sol·licita als estats membres que incorporin l'alfabetització mediàtica i l'aprenentatge digital als seus plans d'estudis educatius adaptats a l'edat, i destaca que les eines analògiques es poden fer servir per fomentar l'alfabetització mediàtica.
- El Consell d'Europa ha advertit de manera reiterada sobre els riscos que la manipulació informativa i les notícies falses representen per als drets humans i per al funcionament dels sistemes democràtics.

En l'àmbit jurídic i normatiu català i estatal, aquesta necessitat troba també fonament en diverses disposicions vigents:

- El Parlament de Catalunya, mitjançant la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, estableix que el sistema educatiu català ha de promoure el desenvolupament integral de l'alumnat, el pensament crític, la ciutadania democràtica i la capacitat d'anàlisi de la realitat social.
- Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, de modificació de la LOE (LOMLOE), incorpora entre les competències clau del sistema educatiu la competència digital i la necessitat de desenvolupar el pensament crític davant la informació i els mitjans digitals.
- La Proposició de llei de la comunicació audiovisual de Catalunya hi

destina dos articles (15 i 20) i l'exposició de motius recull la necessitat de verificar la informació i l'impuls de l'AMI a tota la societat.

Així mateix, i en plena alineació amb les directrius i els marcs d'acció de la Unió Europea per a la protecció de la democràcia i la integritat de l'espai informatiu, considerem imprescindible potenciar el paper dels mitjans de comunicació i el periodisme de verificació. Aquesta tasca s'ha de basar en els estàndards més alts d'ètica, independència i rigor, i amb l'absència de conflictes d'interessos, tal com estableix el Codi Deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya.

En aquesta mateixa línia, manifestem una preocupació especial per la situació de moltes persones grans, que sovint no han tingut accés a processos d'AMI i que es troben particularment exposades a la circulació de continguts manipulats, cadenes fraudulentes i informacions enganyoses distribuïdes a través de serveis de missatgeria instantània i xarxes socials.

Aquesta exposició, juntament amb la manca d'eines i de recursos per verificar la viabilitat dels continguts rebuts —i possiblement compartits— per part d'aquest col·lectiu, pot contribuir de manera no voluntària a perpetuar la desinformació, amb les conseqüències socials i democràtiques que aquest fet pot comportar.

Per aquest motiu, considerem necessari que el Govern de la Generalitat de Catalunya impulsi unes polítiques públiques integrals d'AMI adreçades al conjunt de la ciutadania i que ofereixi suport institucional a les entitats, les associacions, els mitjans de comunicació i les organitzacions socials que desenvolupen activitats de formació i de sensibilització en aquest àmbit, especialment aquelles orientades a les persones grans i a altres col·lectius en situació de vulnerabilitat.

Aquest suport institucional es podria concretar mitjançant el reconeixement públic i institucional de la tasca desenvolupada; col·laboracions amb equipaments públics i centres cívics; facilitats per organitzar tallers i activitats formatives; participació en campanyes de sensibilització ciutadana, i cooperació amb administracions locals, biblioteques, centres educatius mitjans de comunicació i espais comunitaris.

Plataforma per a l'educació mediàtica

Per tot el que s'ha exposat, instem el Govern de la Generalitat de Catalunya a adoptar les mesures següents per tal que s'incorporin a l'agenda política del Govern en els propers anys, i

RECLAMEM

Que el Govern de la Generalitat de Catalunya reconegui l'AMI com a política estratègica i la incorpori a l'agenda política com un dels principals instruments de planificació estratègica del país, tot articulant-ne la governança i definint-ne les responsabilitats.

1. Que aquesta estratègia d'AMI vagi acompanyada del pressupost corresponent i d'un sistema d'indicadors i d'avaluacions que permeti valorar l'assoliment dels objectius, i la seva contribució al desenvolupament d'una ciutadania amb sentit crític i digitalment competent.
2. Que es dissenyin les mesures de manera transversal i coordinada entre els diferents departaments de la Generalitat —atès que entenem que la formació en AMI no és una competència exclusiva del Departament d'Educació i Formació Professional— i s'adopti un enfocament interdepartamental que permeti desplegar programes formatius adreçats al conjunt de la ciutadania, des dels infants i adolescents fins a les persones adultes i grans, amb una atenció especial als col·lectius més vulnerables davant les bretxes digitals i informatives.
3. Que es reconegui i es promogui el periodisme de verificació rigorós, professional i estrictament independent de qualsevol govern o ingerència política. Cal entendre la verificació de fets no només com una eina periodística de contenció davant la desinformació, sinó també com una eina fonamental per a l'AMI, capaç de dotar la ciutadania amb metodologies de contrast i sentit crític adaptades a la naturalesa canviable dels reptes informatius.
4. Que es promoguin continguts, campanyes i iniciatives de sensibilització que fomentin una relació verificada, crítica i activa amb la informació.
5. Que es faciliti la coordinació amb el món local i la societat civil, aprofitant l'experiència de municipis, universitats, biblioteques, entitats socials, col·legis professionals, mitjans de comunicació i organitzacions especialitzades.

Que es reconegui el paper central dels docents en el desenvolupament de l'AMI en infants, adolescents i joves, i que se'n garanteixi la formació inicial i continuada, així com els recursos necessaris per ampliar els materials educatius per treballar a l'aula i la formació en l'ús crític i responsable de la intel·ligència artificial per incorporar-la de manera efectiva en la pràctica educativa.

6. Que el Govern incorpori les universitats com a agents estratègics de l'AMI i impulsi la seva participació en la formació, la recerca, la innovació i la transferència de coneixement promovent la col·laboració amb els centres educatius, els mitjans de comunicació i la societat.

7. Que l'AMI formi part d'una responsabilitat compartida que impliqui el conjunt de les administracions, els agents socials i la ciutadania.

8. Que es facilitin les eines necessàries per fomentar a l'aula l'hàbit d'informar-se a través de la premsa i de consumir mitjans de comunicació, interpretar críticament la informació, distingir els fets de les opinions, identificar la desinformació, crear continguts informatius propis i participar de manera responsable en els espais digitals i en l'ús de la intel·ligència artificial, atès que aquestes competències són cada vegada més rellevants per a la qualitat democràtica de la societat.

Fem una crida al Govern de la Generalitat de Catalunya perquè assumeixi aquest repte amb lideratge, visió de futur i compromís institucional, i situï l'AMI en el centre de les polítiques públiques del país mitjançant un conjunt d'estratègies i mesures transversals, permanents i compartides.

Per una ciutadania crítica, informada i compromesa democràticament.